

De impact van klimaatverandering op de psychische gezondheid

Filantropische impuls voor onderzoek naar effecten klimaatverandering op de psyche

Een van de rijkste filantropische organisaties ter wereld, de Wellcome Trust, gaat de komende jaren structureel meer geld vrij maken voor onderzoek naar geestelijke gezondheidzorg, waaronder de impact van klimaatverandering hierop. Dat heeft de organisatie recent bekendgemaakt, is te lezen in *Science*.

De Wellcome Trust spendeert jaarlijks ruim een miljard euro aan de sponsoring van wetenschap. Tot nu toe lag de nadruk vooral op het financieren van basaal wetenschappelijk onderzoek, maar de organisatie vindt dat de tijdgeest aanleiding geeft voor een grote koerswijziging. Volgens een woordvoerder is er de afgelopen 30 jaar 'weinig wetenschappelijke vooruitgang geboekt' op het gebied van mentale gezondheidsbevordering, en bij het in kaart brengen van de impact die klimaatverandering heeft op (mentale) gezondheid.

Ook opvallend is de opmerking dat de organisatie wil gaan aansturen op meer diverse onderzoekspopulaties in grote klinische onderzoeken zowel op het gebied van de psychiatrie als daarbuiten, en de aankondiging dat het fonds ook meer wil gaan investeren buiten de Engelse landsgrenzen. De woordvoerder zegt dat de organisatie internationale samenwerking wil bevorderen.

Wel zal het tijd kosten om expertise op te bouwen in deze nieuwe domeinen. Overigens kan de Wellcome Trust door toename van donaties ook basaal onderzoek blijven financieren.

LITERATUUR

- Kupferschmidt K. In new strategy, Wellcome Trust takes on global health concerns. *Science* 2020; 370: 392.

Het één-op-éénconsult: in de toekomst een schaars goed?

De COVID-19-pandemie zou moeten dienen als een wake-upcall voor regeringen, gemeenschappen en individuen. Gezondheidszorgsystemen moeten beter voorbereid worden op de uitdagingen van de toekomst, waarvan een groot deel klimaatgerelateerd zal zijn. Dat schrijft Taylor in een essay dat gepubliceerd is in *Journal of Anxiety Disorders*, in een themanummer dat volledig gewijd is aan angstgerelateerde problemen die het gevolg zijn van klimaatverandering.

De Canadese hoogleraar Klinische psychologie schrijft dat psychologische impact van klimaatverandering op velerlei niveaus merkbaar is, aangezien het gaat om een mix van acute en chronische stressoren waar mensen mee moeten zien om te gaan. Angst is een mogelijke respons, naast depressie, woede en verdriet. Maar ook het loochenen van de bedreigingen van klimaatverandering is een mogelijke reactie. Verder onderzoek zal moeten uitwijzen of klinisch relevante klimaatgerelateerde angst als apart syndroom in de DSM opgenomen moet worden.

Taylor stelt dat pandemieën, net als klimaatrampen, van een dusdanige aard zijn dat deze vragen om grootschalige psychologische interventies. 'We zullen de manier waarop we mentale zorg georganiseerd hebben, zoals de manier waarop we PTSS en angststoornissen behandelen, moeten heroverwegen om behandelingen toekomstbesteding te maken', zegt hij. 'De 'luke' van het één-op-éénconsult kan tot het verleden gaan behoren als grootschalige interventies noodzakelijk worden.'

De COVID-19-pandemie dwingt behandelaars over te stappen op onlinemanieren van behandelen, vervolgt Taylor. Daarnaast zijn onderzoekers en instellingen begonnen met het ontwikkelen en implementeren van onlineplatformen waar advies en diensten op het gebied van geestelijke gezondheid op grote schaal gefaciliteerd kunnen worden. Hij hoopt dat dergelijke platforms als COVID-19 eenmaal is ingedamd niet verdwijnen, maar zullen worden doorontwikkeld om klimaatgerelateerde psychische problemen in het toekomstig hoofd te kunnen bieden.

De toegang tot digitale bronnen is nu al voor lang niet alle kwetsbare groepen vanzelfsprekend, laat staan wanneer computers door natuurgeweld mogelijk vernietigd zullen zijn. Taylor hoopt dat de toegang tot mobiele telefoons beter zal zijn. Dit kan een belangrijke manier blijken te zijn om verbinding te maken met bronnen en diensten van de geestelijke gezondheidszorg. Ongeacht de beschikbaarheid hiervan noemt hij grootschalige 'screen-and-treat'-benaderingen van belang voor de identificatie en triage van mensen met klinische psychische problemen.

LITERATUUR

- Taylor S. Anxiety disorders, climate change, and the challenges ahead: Introduction to the special issue. *J Anxiety Disord* 2020; doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102313.

Onderzoekers over wereldwijde natuurbranden: 'maatschappelijke actie vereist'

Al zitten er veel hiaten in de kennis over de gezondheidseffecten van natuurbranden, duidelijk is dat natuurbranden zijn geassocieerd met verhoogde fysieke morbiditeit, grote impact op de geestelijke gezondheid, en met sterfte. Dat schrijven Xu en collega's in een *special report* dat gepubliceerd is in *The New England Journal of Medicine*. Zij concluderen dat het gezien de enorme gevolgen belangrijk is om in actie te komen.

Vaststaat dat door toedoen van de mens de aarde sneller opwarmt, en dat de wereld als gevolg daarvan steeds meer schadeposten kent. Een indrukwekkende manifestatie zijn de omvangrijke natuurbranden die de afgelopen jaren op verschillende continenten ontstonden. Zo werden zowel delen van Australië als het Braziliaanse deel van het Amazone-woud in 2019 en 2020 geteisterd door grote bosbranden, en moest de westkust van de Verenigde Staten het behoorlijk ontgelden in 2018 en 2020.

De studie van Xu en collega's gaat over de risico's die natuurbranden vormen voor allerlei aspecten van gezondheid. Apart besteden zij aandacht aan de psychische gevolgen van natuurbranden. Zo benoemen ze dat bewoners van getroffen gebieden door traumatische ervaringen, verlies van eigendom en al dan niet tijdelijke evacuatie, een verhoogd risico hebben op het ontstaan van mentale ziekten, waaronder posttraumatische stressstoornis (PTSS) (OR: 3,15; 95%-BI: 1,98-5,02) en ernstige depressie (OR: 2,86; 95%-BI: 1,74-4,70). Uit een Australische studie bleek dat met name kinderen en adolescenten kwetsbaar zijn voor de psychische gevolgen.

Op individueel niveau kunnen mensen weinig doen om zich te weren tegen de nadelige effecten van blootstelling aan natuurbranden, schrijven de auteurs. Maatschappelijke actie is daarom vereist. Zonder onmiddellijke maatregelen om de opwarming een halt toe te roepen, vrezen de auteurs dat het samenspel tussen bosbranden en klimaatverandering een zichzelf versterkende neerwaartse spiraal zal vormen, waardoor zowel de natuurbranden als hun effecten op de gezondheid in ernst zullen toenemen.

LITERATUUR

- Xu R, Yu P, Abramson MJ, Johnston FH, Samet JM, Bell ML, e.a. Wildfires, Global Climate Change, and Human Health. *N Engl J Med* 2020; doi: 10.1056/NEJMSr2028985.

Klimaatverandering als belangrijke stressor

Klimaatverandering is een belangrijke stressor en vormt daarom voor kwetsbare groepen, zoals zwangere vrouwen en voor hun (ongeboren) kinderen, een extra risico voor een breed scala aan slechtere gezondheidsuitkomsten. Zo redeneren de Canadese professor Gynaecologie Olson en hoogleraar Neurowetenschappen Metz in een narratieve review die gepubliceerd is in het openaccess tijdschrift *F1000Research*.

Op basis van een uitgebreide literatuurscan laten de auteurs zien dat stressoren die gepaard gaan met klimaatverandering effect hebben op zowel aanstaande vaders als moeders en dat dit nadelige gevolgen voor de zwangerschap en het nageslacht kan hebben. Als voorbeeld bespreken zij een studie over ijsstormen die de stroomvoorziening verstoren of overstromingen. Er werd verhoogde prenatale maternale stress vastgesteld, die geassocieerd was met slechtere zwangerschapsuitkomsten.

De auteurs hebben het in hun review ook over de impact op andere kwetsbare groepen. Stressoren die gepaard gaan met klimaatverandering versnellen volgens Olson en Metz de mate van allostatische belasting. Daarmee worden de lichamelijke gevolgen bedoeld wanneer iemand niet meer in staat is een stressor te hanteren, juist bij kwetsbare groepen. 'Het pad van tragedie begint wanneer de allostatische belasting dusdanig oploopt dat deze hun veerkracht bedreigt.' Daar staat tegenover dat rampen die het gevolg zijn van klimaatverandering ook positieve gevoelens naar boven kunnen halen, zoals meer compassie en grotere solidariteit met mensen die hetzelfde hebben meegemaakt. Meer kennis hierover is volgens Olson en Metz dringend nodig, omdat de juiste inzet van die kennis de veerkracht versterken van zowel individuen als gemeenschappen.

De afgelopen jaren zijn er verschillende nieuwe concepten en termen geïntroduceerd om de psychische problemen die gepaard gaan met klimaatverandering beter te kunnen begrijpen. Zo introduceerde Glenn Albrecht in 2005 de term 'sostalgia', die hij definieert als het leed dat wordt veroorzaakt door verandering en verslechtering van iemands woon-omgeving, zoals het geval kan zijn bij klimaatverandering of natuurrampen.

Het concept is bijvoorbeeld toe te passen op geestelijk leed dat de Inuit (oorspronkelijke bevolking Canada en Groenland) ervaren als gevolg van de smeltende ijskap of op het geestelijk leed dat Australische boeren ervaren als gevolg van droogte. Van een groot onderzoeksgebied is nog geen sprake, maar Olson en Metz schrijven dat er sinds de introductie van het concept al wel verschillende academische publicaties over zijn verschenen.

LITERATUUR

- Olson D, Metz G. Climate change is a major stressor causing poor pregnancy outcomes and child development. *F1000Res* 2020; doi: 10.12688/f1000research.27157.1.

De impact van klimaatverandering op daklozen

Wat zijn voor daklozen de sociale en gezondheidsimplicaties van wereldwijde klimaatverandering? Voor Kidd en collega's vormde deze vraag het uitgangspunt voor een scoping review. Hun bevindingen en aanbevelingen publiceren zij in *Journal of Urban Health*.

De auteurs kozen voor een brede onderzoeksvraag, omdat de wetenschappelijke literatuur over dit onderwerp nog in de kinderschoenen staat. Dat blijkt uit het feit dat er voor zover bekend geen eerdere systematische review hierover is uitgevoerd. De auteurs wilden in kaart brengen wat er zoals over het onderwerp gepubliceerd is, om zo ook hiaten te kunnen bepalen.

Ze includeerden 26 publicaties, gepubliceerd tussen 1998 en 2019. Voor 21 hiervan waren data verzameld (kwantitatief: 15; kwalitatief: 5; gemengd: 1). De overige publicaties waren commentaren en narratieve reviews. Het merendeel van de studies (n = 13) was afkomstig uit Amerika, gevolgd door Canada (n = 4) en Australië (n = 4). Een enkele studie kwam uit India, Nigeria, Polen en Venezuela.

De definitie van 'dakloos' was niet altijd even duidelijk en liep uiteen van letterlijk geen dak boven het hoofd hebben, tot vormen van inadequate of onveilige huisvesting.

De auteurs ontwaarden vier thema's in de literatuur: impact van klimaatverandering op de prevalentie van dakloosheid, mate van kwetsbaarheid en blootstelling, diensten en toegang hiertoe, en de invloed van klimaatverandering op gezondheidsuitkomsten.

Het bleek lastig om een analyse los te laten op de beperkte hoeveelheid data. Zo waren over het eerste thema, de prevalentie van dakloosheid als gevolg van klimaatverandering, nauwelijks data beschikbaar. Uitzondering vormde een Australische enquête onder daklozenhulporganisaties. Geschat werd dat voor 16% van de mensen die gebruikmaken van hun service, extreem weer een rol heeft gespeeld bij het dakloos worden.

De auteurs stellen op basis van hun literatuurverkenning een model voor om in kaart te brengen hoe verschillende elementen van dak- en thuisloosheid en klimaatverandering elkaar onderling beïnvloeden. Zij hopen dat dit model als gereedschap kan dienen om dit ingewikkelde fenomeen beter in kaart te brengen.

In de eerste kolom van het model definiëren ze een aantal primaire risicofactoren (hitte, kou, vochtigheid, waterpeil, smeltend ijs en rampen) en secundaire risicofactoren (water- en voedseltekorten en vector-overgedragen ziekten). In de tweede kolom een aantal verzwarende variabelen, waaronder: mate van blootstelling, geografie, kwetsbaarheid van de woning, chronische ziekte, ondervoeding en sociale ongelijkheid. En in de derde kolom mogelijke uitkomstmaten:

morbiditeit en sterfte, blootstelling aan geweld, gebruik van noodvoorzieningen, prevalentie van dakloosheid en migratie.

LITERATUUR

- Kidd S, Greco S, McKenzie K. Global climate implications for homelessness: a scoping review. J Urban Health 2020; doi: 10.1007/s11524-020-00483-1.

PTSS en depressie bij kinderen na aardbeving

Bij kinderen die een aardbeving hebben meegemaakt, moeten klinici niet alleen alert zijn op het ontstaan van PTSS, maar minstens ook zo alert op het langdurig aanhouden van symptomen die wijzen op depressie. Liang en collega's schrijven dat na de ramp symptomen van beide aandoeningen aanwezig kunnen zijn, en dat met name depressieve klachten lang kunnen aanhouden.

Zij baseren zich op de uitkomsten van vragenlijsten die gedurende 4 jaar na het meemaken van een hevige aardbeving waren afgenomen bij basisschoolkinderen in Beichuan County. Dat gebied in de regio Wenchuan was in 2008 het zwaar getroffen door een aardbeving waarbij meer dan 70.000 mensen om het leven kwamen.

4 maanden na de ramp werden de vragenlijsten voor het eerst ingevuld. De kinderen zaten toen in de vierde en zesde klas van de basisschool. Vervolgens werden de vragenlijsten tot 4 jaar daarna nog 4 x afgenomen. 300 kinderen vulden de eerste vragenlijsten in, daarna varieerde het aantal deelnemers tussen 134 en 276.

57% van de kinderen had gedurende die 4 jaar lichte klachten passend bij PTSS of depressie. De auteurs gingen tevens op zoek naar voorspellende kenmerken voor deze aandoeningen. Doorgemaakt trauma vóór de aardbeving bleek een risicofactor voor het ontstaan van PTSS-klachten. Een slechte band met de ouders en een leeftijd vroeg in de puberteit bleken risicofactoren voor het ontstaan van depressieve klachten.

De resultaten moeten gezien worden in het licht van een aantal belangrijke beperkingen. Zo kozen de onderzoekers de kinderen willekeurig (*convenient sampling*), wat maakt dat de resultaten niet zonder meer generaliseerbaar zijn. Een controlegroep van kinderen die de aardbeving niet had meegemaakt, ontbrak. Daarnaast was de mentale status van de kinderen vóór de aardbeving niet bekend bij de onderzoekers en ook stressoren die optraden na de aardbeving werden niet in de analyse meegenomen.

Overeind blijft dat het voor zover bekend de eerste studie is waarin men sluimerende trajecten van PTSS en depressie bij kinderen die een hevige aardbeving hebben meegemaakt in cijfers probeert te vatten.

LITERATUUR

- Liang Y, Zhou Y, Liu Z. Consistencies and differences in posttraumatic stress disorder and depression trajectories from the Wenchuan earthquake among children over a 4-year period. J Affect Disord 2021; 279: 9-16.

Heeft u suggesties?

Bent u bijvoorbeeld zelf een artikel tegengekomen dat u graag onder de aandacht van uw collega-psychiaters zou willen brengen? Dan nodigen we u van harte uit het ons te laten weten via info@tijdschriftvoorpsychiatrie.nl.